

Ekumenske teme u Golubovu zborniku

Homo - imago et amicus Dei, Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima, Rim 1991.

Spomenspis u čast dr. Ivana Goluba, profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, sadrži 56 priloga raznih sudionika na više jezika (latinskom, francuskom, engleskom, talijanskom, njemačkom, portugalskom, ruskom i hrvatskom). Svojim priložima autori su zahvatili u sve sfere duha i kulture kamo je svečar radoznalo zalazio i koje je stručno obrađivao: iz područja teološke antropologije, povjesti, osobito križanićologije, pjesništva, muzikologije, filologije, ekumenizma i dijaloga. Stoga je normalno da su se među sudionicima našli i katolici, i pravoslavni, i protestanti, i muslimani. Zbornik se na kraju ukazao kao zbirka radova na polju ljudske i kršćanske kulture, crkvenog i društvenog područja koje je Golubu vrlo omiljelo.

Pod ekumenskom i dijaloškom rubrikom u Zborniku nalazi se 70 stranica s ovih šest sudionika:

Adolf Martin Ritter, profesor na sveučilištu u Heidelbergu, na njemačkom raspravlja o Ariju i arijanizmu: *Arius in der neuen Forschung* (str. 423-439), nauci koja je svojim nijekanjem Kristova božan-

stva potresala kršćanstvom u 4. i 5. stoljeću, a kojoj je Crkva već od početka na Prvom nicejskom saboru 325. a i kasnije rekla svoje odlučno NE. Međutim, ta se nauka i interes za nju provlači na svoj način sve do danas. Pisac u svjetlu najnovijih istraživanja koja su poduzeta osobito u Njemačkoj i Engleskoj, unatrag petnaestak godina, donosi zaključak - sa svoga protestantskog stajališta - da se Ariju tek onda čini pravo, ako ga se ne potcjenjuje kao teologa i kršćanina, te da spoznaja istobitnosti Oca i Sina - to je nicejska dogma - zahtijeva daljnje tumačenje, pozivajući se na biblijska svjedočanstva i izlaganje o tome. Tema može biti osobito zanimljiva stručnim teološkim krugovima.

Ernst Christoph Suttner, profesor na Bečkom sveučilištu, član Međunarodne komisije za katolicko-pravoslavni dijalog, obrađuje značenje životnog djela sv. Ćirila i Metodija za ekleziologiju: *Zur Bedeutung des Lebenswerks der heiligen Kyrill und Method für die Ekklesiologie* (str. 440-451). Pred Crkvu se oduvijek postavljao problem kao zadatak: kako očuvati jedinstvo u mnoštvu i mnoštvu u jedinstvu? Među crkvenim ljudima stalno postojala s jedne strane težnja za jednoobraznošću u disciplinskom, liturgijskom, jezičnom i drugom pogledu, a s druge se strane naglašavala potreba za mnogostrukošću i raznolikošću u tom smislu. Sv. Ćiril i Metodije, u 9.

stoljeću, svojim su apostolskim pothvatom i uz nemale žrtve i nezumjevanja, unijeli istočnjačko bogatstvo u zapadno jedinstvo ostvarujući načelo mnoštva u jedinstvu. Zato je to njihovo životno djelo važno i danas s obzirom na poimanje Crkve i njezine misijske uloge u svijetu.

Mijo Korade u svom članku na hrvatskom jeziku: *Stjepan Drenoczy u misli sjedinjenja kršćana /1581-1582/* (str. 452-457) ukazuje na jedno nepoznato ime hrvatskog ekumenista, pratitelja i suradnika Possevinijeva u Rusiji svršetkom 16. stoljeća. Pisac je pružio određene podatke za životopis i za sjediniteljski rad oca Drenoczyja, kojemu životna sudbina nije bila nimalo sklona, osobito na putu od hrvatskog isusovca do mađarskog kanonika.

Thomas Bremer, profesor na Katoličko-ekumenskom institutu sveučilišta u Münsteru, na njemačkom piše o teološkom dijalogu između Katoličke i Pravoslavne Crkve, posebno s obzirom na utjecaj i odraz toga dijaloga na ekleziologiju: *Der theologische Dialog zwischen der Römisch-Katholischen und der Orthodoxen Kirche* (str. 458-472). Autor je izložio sadržaj triju zajedničkih tekstova, dajući teološke postavke: Crkva kao *koïnōia* - zajedništvo, ostvareno po Euharistiji; Crkva kao zajednica analogna zajedništvu Presvtoga Trojstva, i službe u Crkvi u korist zajednice. Dodajmo tome da su se od 1980. ukazale nemale nade za dijalog tih Crkava. Nastalo je pravo proljeće, koje je, na žalost, od 1986. nadalje počelo slabiti u intenzitetu zbog oštrih rasprava oko unijatizma i prozelitizma koji su postali kamenom spoticanja današnjih eku-

menskih susreta. A ako se tome doda sva ova ratna drama, slika će biti potpunija.

Tomo Vukšić, student u Sv. Jeronimu, odnosno na Papinskom istočnom institutu, sada profesor patrologije i istočnog bogoslovlja u Sarajevu, raspravlja na talijanskom jeziku o nadbiskupu Stadleru pod vidom njegovih napora oko sjedinjenja: *Josip Stadler: all'unione e alla concordia fraterna* (str. 473-484). Uz biskupa J. J. Strossmayera Stadler je najzauzetiji pobornik jedinstva u skladu s idejama papinskih pobudnica i okružnica svršetkom prošloga stoljeća. Svoje oduševljenje Stadler pretvara i u jedan tadašnji nazovimo ga ekumenski časopis *Balkan*, koji je izlazio 6 godina (1896-1902), uglavnom s pomoću katoličkih suradnika, uza sva nastojanja da se uključe i pravoslavni subesjednici, ali bez ikakva uspjeha. Časopis je bio nešto jedinstveno ne samo na Balkanu nego i u Europi u to vrijeme. Može se misliti kolika je bila izdržljivost te revije kroz 6 godina, kad se sjetimo da je ekumenski časopis *Poslušni Duhu* u Zagrebu poslignje Koncila, u sigurno povoljnijim uvjetima, izlazio samo 6 mjeseci.

I na kraju jedna dijaloška tema na engleskom u odnosu na muslimane. Franjo Topić, profesor fundametalne teologije u Sarajevu, piše o usporedbama između kršćanskog i islamskog čudoređa prema Bibliji i Kur'anu: *Some parallels in Christian and Islamic morality* (str. 485-493). Postoje neke sličnosti, ali i jake razlike u poimanju čovjeka, grijha, slobode, pa prema tome i morala. Pisac također prikazuje stajalište kršćanina i muslimana prema Božjim zapovjedima koje se tiču nas ljudi.

Radeći na spomenutom Zborniku Zavod se nosio uvjerenjem i nadom da će se ovim izdanjem ne samo prikladno vrednovati znanstveni rad uvaženog profesora svečara, nego i pridonijeti kamenčić palači kulture u našem narodu i Crkvi, jer su bili pozvani na suradnju i svjetovnjaci i crkvenjaci. Tako je od 56 odazvanih: 30 crkvenih, 26 laičkih suradnika, među kojima akademci, sveučilišni profesori, književnici, umjetnici, novinari. Ovim radom Papinski hrvatski zavod na liniji dobre tradicije nalazi se u službi Domovine i njezinih trajnih vrednota.

Ratko Perić

Ekumenska vrijednost Pelikanova djela

JAROSLAV PELIKAN, *Isus kroz stoljeća. Njegovo mjesto u povijesti kulture*, s engleskog preveo Jozo Kraljević, ZIRAL, Mostar 1997, XXII + 308 + 9 str. slika.

U listopadu 1997. pojavila se u izlozima knjiga S. Kušar (priređio), *Isus Krist Bogočovjek i Spasitelj* (Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 362 str.). Sadrži 22 kristološka i soteriološka članka različitih autora, od kojih su jedanaestorica izvorno pisala na hrvatskom. Ti su članci nastajali od 1968. do 1993. i Kršćanska sadašnjost dala ih je sabrati u posebnu knjigu kao teološki prilog Kristovoj godini u okviru pripreme za jubilej 2000. Danas, 12. studenog predstavljamo u Zag-

rebu knjigu američkog povjesničara kršćanstva Jaroslava Pelikana *Isus kroz stoljeća* koja je na engleskom objavljena 1985. Podnaslov "Njegovo mjesto u povijesti kulture" odmah pripravlja čitatelje da će biti riječ o značenju osnivača kršćanstva u kulturi kršćanskih naroda i zemalja tijekom povijesti. U predgovoru hrvatskom izdanju donio sam dobro pogođenu konstataciju američkog katoličkog recenzenta Thomasa Molnara da je ova knjiga po književnoj vrsti mješavina kulturne povijesti, razmatranja, povijesti umjetnosti i teologije.

Prepuštam drugim stručnjacima da isčitavaju iz nje kristološke i povijesne sastojnice i rado se zadržavam na njezinoj ekumenskoj vrijednosti, jer je Jaroslav Pelikan ekumenist po svojoj povijesno-teološkoj naobrazbi, po svom dubokom osvjeđenju i po brojnim djelima objavljenim tijekom pedeset godina profesorskog djelovanja (1946-1996) na različitim sveučilištima Sjedinjenih Američkih Država.

Rodio se 1923. u obitelji slovačkog luteranskog pastora u SAD. Djed mu je god. 1902. doselio iz Slovačke bježeći sa svojom obitelji od nasilne mađarizacije Slovaka koja je tada bila provođena u tom dijelu Austro-Ugarske Monarhije. Zahvaljujući roditeljskoj kući i slavenskom okolišu u kojem je rastao, od djetinjstva govori nekoliko slavenskih jezika, a u luteranskoj gimnaziji u Fort Wayne, Indiana, učio je latinski, grčki, hebrejski i sirski. Veoma mlad završio je studij teologije te bio uveden u službu pastora, poput djeda i oca, ali je odlučio posvetiti se proučavanju crkvene povijesti i znanstvenom radu. Doktorirao je 1946. disertacijom u kojoj je usporedio Luthero-